

Juhász László

Joghatósági kérdések a határokon átnyúló fizetéseképtelenségi eljárásokban

1. Általános joghatósági kérdések a csődjogban

A joghatósági kérdések a speciális rendelkezések miatt a csődjogban más eljárásokhoz képest élesebben merülnek fel, különösen az unióhoz történt 2004. évi csatlakozásunk után. A csatlakozás előtt a csőd- és felszámolási eljárásokban a joghatóságra vonatkozóan az általános szabályok érvényesültek.

Amikor joghatósági kérdésekről esik szó, ma is először Kengyel Miklós és Harsági Viktória *Európai polgári eljárásjog* című könyvét¹ veszem elő. A könyv kiadása óta ugyan jelentős szabályváltozások történtek, de az elvi megközelítés, a jogintézmények kialakulásának bemutatása tekintetében ma is ez az egyik legjobb tankönyv.

2006-ban jelent meg a csődjoggal foglalkozó kézikönyvem is, amelyben nagyon fontos vizsgálendő kérdésként merült fel a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK rendelet (a továbbiakban: Brüsszel I. rendelet) és a nemzeti fizetéseképtelenségi eljárások kapcsolata. Miután az idézett könyv részletesen foglalkozott a Brüsszel I. rendelet hatálya alól kivont jogterületekkel, nem volt nehéz megtalálnom a számomra – és a bírói gyakorlat számára is – fontos kérdéseket. A legfontosabb a Brüsszel I. rendelet 1. cikk (2) bekezdés *b*) pontjának azon rendelkezése, miszerint a Brüsszel I. rendelet nem vonatkozik a csődeljárásra, a kényszeregyezsége és a hasonló eljárásokra. A határokon átnyúló fizetéseképtelenségi eljárásokról szóló 1346/2000/EK rendelet megjelenése után a joggyakorlat és a jogirodalom számára a legfontosabb feladat a két jogforrás „hézagmentes összeillesztése” volt.

Az Európai Bíróság a Gourdain kontra Nadler ügyben hozott ítéletében mondta ki, hogy azok az eljárások nem tartoznak a Brüsszel I. rendelet hatálya alá, amelyek „a fizetés beszüntetésén, a fizetéseképtelenségen, az adós hitelképes-

¹ Kengyel Miklós – Harsági Viktória: *Európai polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris Kiadó, 2006.

ségének a megrendülésén alapulnak, és bírósági beavatkozást igényelnek, ami az adós vagyoni értékeinek a kényszerű, együttes likvidálásához vagy legalábbis azoknak a bíróság általi ellenőrzéséhez vezetnek”.² Azok az egyedi eljárások, amelyek a fizetéseképtelenségi eljárásokhoz kapcsolódnak (megtámadási perek, a vagyonkezelő felelősségével kapcsolatos perek), szintén nem tartoznak a Brüsszel I. rendelet hatálya alá, viszont nem kizárt a rendelet alkalmazása a fizetéseképtelenség beállta előtt kötött jogügyleten alapuló követelések behajtásával, a fizetéseképtelenséget megelőző tényekkel kapcsolatos megállapítási keresetek elbírálásával kapcsolatos kérdésekben.³

A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és a végrehajtásról szóló Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendeletének magyarázata kapcsán *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*⁴ további gyakorlati eseteket ismertet. Az SCT Industri AB-ügyben⁵ az EUB úgy foglalt állást, hogy a csődeljárásra, kényszerengyezségre és hasonló eljárásokra vonatkozó kivétel körébe tartozik az olyan határozat, amelynek tárgya egy másik tagállam bírósága által egy üzletrész fizetéseképtelenségi eljárás keretében történő átruházásának érvénytelensége azzal az indokkal, hogy az üzletrészt átruházó felszámoló nem volt jogosult az e tagállamban található vagyon felett rendelkezni.

Közismert továbbá az Európai Bíróság Deko Marty (Belgium) ügyében hozott ítélete,⁶ amelyben kimondta, hogy a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló 2000. május 29-i 1346/2000. EK tanácsi rendelet 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azon tagállam bíróságai, amelynek területén a fizetéseképtelenségi eljárást megindították, joghatósággal rendelkeznek a valamely másik tagállamban létesítő okirat szerinti székhellyel rendelkező alperes ellen benyújtott, fizetéseképtelenségre alapított megtámadási kereset elbírálására.

Időközben jelentős jogszabályi változások következtek be mind az unióban, mind a hazai jogban. Miután kizárólag a fizetéseképtelenségi eljárásokhoz kapcsolódó joghatósági kérdésekkel fogunk foglalkozni, ezért fontos elemezni a határon átnyúló fizetéseképtelenségi eljárásokról szóló 2015/848 EU rendelet (a továbbiakban: EuFizkR.) joghatóságra vonatkozó előírásait, s annak hatását a magyar jogra, különösen a Csődtv. 2017. évi CXXVI. törvénnyel történt módosítása után.

² 133/78, ECR 1979. 00733.

³ Kengyel–Harsági (2006): i. m. 73.

⁴ Varga István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja I–III.* Budapest, HVG–ORAC, 2018.

⁵ C-111/08.

⁶ C-339/07.

2. A határokon átnyúló fizetésképtelenségi eljárások kérdései

Magyarország 2004. május 1-jén csatlakozott az Európai Unióhoz. Az EU normái közül a rendeleteket a csatlakozás óta átültetés nélkül is alkalmazni kell. A fizetésképtelenségi jog uniós kérdéseit csatlakozásunkkor az 1346/2000/EK rendelet szabályozta.⁷

A vállalkozások tevékenységének egyre számosabb, több államra kiterjedő hatása van, így fizetésképtelenségük a belső piac megfelelő működését is befolyásolja, ezért volt szükség arra, hogy közösségi jogi aktus szabályozza a fizetésképtelen adósok vagyonával kapcsolatos intézkedések összehangolását.

Az 1346/2000/EK rendelet megalkotói elismerték azt a tényt, hogy a jelentősen eltérő anyagi jogszabályok következtében nem célszerű egységesen, az egész Közösségre kiterjedő, egyetemes hatályú fizetésképtelenségi eljárásokat bevezetni. Az eljárás megindításának helye szerinti állam jogszabályainak feltétlen alkalmazása ilyen háttér nélkül gyakran nehézségekhez vezethet. Az egyes tagállamokban hatályban lévő, biztosítékokról szóló jogszabályok például jelentősen különböznek egymástól, néhány esetben teljesen eltérőek az egyes hitelezők fizetésképtelenségi eljárásban élvezett elsőbbségi jogai. Az 1346/2000/EK rendeletnek ezért egyrészt rendelkezést kellett hoznia az alkalmazandó jogszabályokkal kapcsolatos különös szabályokra, a különösen jelentős jogok és jogviszonyok tekintetében (például dologi jogok és munkaszerződések), másrészt az egyetemes hatályú fizetésképtelenségi főeljárások mellett engedélyeznie kellett az olyan nemzeti eljárásokat is, amelyek csak az eljárás megindításának helye szerinti államban lévő vagyontárgyakra terjednek ki.

A belső piac megfelelő működéséhez szükség van az olyan körülmények elkerülésére, amelyek arra ösztönzik a feleket, hogy a kedvezőbb jogi helyzet elérése érdekében a vagyonukat vagy a bírósági eljárást egyik tagállamból a másikba helyezték (úgynevezett *forum shopping*).

Ezeket a célokat nemzeti szinten nem lehet megfelelő mértékben megvalósítani, ezért indokolt a közösségi szintű fellépés. Az arányosság elvének megfelelően az EK rendelet a fizetésképtelenségi eljárás megindítása tekintetében irányadó *joghatósági rendelkezésekre korlátozódik*, valamint azokra a határozatokra, amelyeket közvetlenül a fizetésképtelenségi eljárás alapján hoznak, és amelyek szorosan kapcsolódnak az ilyen eljáráshoz. A rendelet előírásokat tartalmaz a határozatok és az alkalmazandó jogszabályok elismerésére vonatkozóan.

A Bizottság 2012. december 12-én jelentést fogadott el a 1346/2000/EK rendelet alkalmazásáról. A jelentés megállapította, hogy a rendelet általánosságban

⁷ Részletesen lásd Csőke Andrea: *A határokon átnyúló fizetésképtelenségi eljárások*. Budapest, HVG-ORAC, 2006.

megfelelően betölti a rendeltetését, ám bizonyos rendelkezéseinek alkalmazásán szükséges javítani annak érdekében, hogy erősödjön a határokon átnyúló fizetéseképtelenségi eljárások hatékonysága. Mivel az említett rendeletet több alkalommal módosították, és további módosítására van szükség, az áttekinthetőség érdekében átdolgozták, s megalkották az EuFizkR.-et.⁸ A továbbiakban ennek a rendeletnek elsősorban a joghatóságot érintő kérdéseivel foglalkozom.

3. Joghatóság

A joghatósági szabályok kijelölik azt a tagállamot, amelynek bíróságai fizetéseképtelenségi eljárást indíthatnak. Ezek a kérdések a szabályok változása miatt másként jelentek meg 2017-ig – az EuFizkR. hatálybalépéséig –, majd azt követően, ezért külön vizsgálom a két időszakot.

3.1. A joghatósággal kapcsolatos kérdések 2017-ig

Magyarországon a nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény hatálybalépéséig az 1979. évi 13. törvényerejű rendelet tartalmazta a joghatósági kérdéseket. A törvényerejű rendelet célja többek között annak meghatározása volt, hogy melyik állam jogát kell alkalmazni, ha polgári jogi, családjogi vagy munkajogi jogviszonyban külföldi személy, vagyontárgy vagy jog (külföldi elem) szerepel, és több állam joga lenne alkalmazható, továbbá hogy milyen joghatósági és eljárási szabályok alapján kell eljárni külföldi elemet tartalmazó jogvitában. A csőd- és felszámolási ügyeket érintően a törvényerejű rendelet 62/A. § g) pontja kimondta, hogy kizárólag magyar bíróság vagy más hatóság járhat el a belföldi székhelyű jogi személy vagy jogi személyiség nélküli gazdasági társaság alapításával, fizetéseképtelenségével, megszűnésével kapcsolatos eljárásban (kizárólagos joghatóság). Ezzel párhuzamosan a 62/C. § g) pontja a *kizárt joghatóság* szabályai között kimondta, hogy nem járhat el magyar bíróság vagy hatóság a külföldi székhelyű jogi személy vagy jogi személyiség nélküli gazdasági társaság fizetéseképtelenségével kapcsolatos eljárásban.

Az Európai Unióhoz történt csatlakozásunk után ezek a joghatósági szabályok az uniós tagállamok viszonylatában már nem alkalmazhatók, helyettük az 1346/2000/EK rendelet előírásait kellett alkalmazni. Az 1346/2000/EK rendelet szerint az a tagállam rendelkezik joghatósággal a fizetéseképtelenségi

⁸ Gombos Katalin: *A jog érvényesülésének térsége – Az Európai Unió nemzetközi magánjogi szabályainak XXI. századi kihívásai*. Budapest, Wolters Kluwer, 2020. 134–137.

főeljárás megindítására, amelynek területén az adós fő érdekeltiségeinek központja található, területi fizetéseképtelenségi eljárás megindítására pedig az a tagállam, amelynek területén az adósnak telephelye található. Az eljárásban az alkalmazandó jog az eljárás megindításának helye (fóruma) szerinti jog, a *lex fori concursus*. A *lex fori concursus* alapján kell megítélni, hogy egy adott tagállamban indítható-e fizetéseképtelenségi eljárás az adós ellen, azaz az adott tagállam csődtörvényének személyi hatálya kiterjed-e az adott jogalanyra. Ebből következik, hogy magyar természetes személy ellen Magyarországon az Európai Közösséghez való csatlakozásunkat követően sem lehet fizetéseképtelenségi eljárást indítani mindaddig, amíg a magyar jog nem teszi lehetővé természetes személyek ellen fizetéseképtelenségi eljárás megindítását.

A nemzetközi jogirodalomban nagy vita alakult ki abban a kérdésben, hogy az adósnak milyen nemzetközi vonatkozással kell rendelkeznie ahhoz, hogy a rendelet szabályai alkalmazhatók legyenek. Egyes álláspontok szerint nemzetközi vonatkozás nélkül a fizetéseképtelenségi eljárás tisztán belső piaci tényálláson alapul, amelynek joghatásai az érintett tagállam területére korlátozódnak.⁹

Ennek vetületeként Magyarországon abban a kérdésben keletkezett vita, hogy az elrendelt felszámolási eljárást automatikusan, hivatalból főeljárásként kell-e megindítani, azaz az 1346/2000/EK rendelet alkalmazásához egyszerű vagy minősített külföldi kötődés szükséges. Az egyik álláspont szerint nem esik a közösségi jogi aktus hatálya alá a felszámolási eljárás, ha az tisztán belső piaci tényálláson alapul, mert az adós tevékenysége nem tartalmaz határokon átnyúló vonatkozásokat.¹⁰

A másik álláspont szerint figyelembe kell venni a magyar fizetéseképtelenségi eljárás jellemzőit, aminek következtében a bíróság csak formai szempontból vizsgálja a fizetéseképtelenség feltételeinek fennállását, és a legtöbb esetben nem is lehet információja az adós esetleges nemzetközi vonatkozású tevékenységéről, ezt az akkor hatályos szabályok alapján az adós nem is volt köteles bejelenteni. A fizetéseképtelenségi eljárásokkal foglalkozó bírák 2007. június 7-én tartott országos értekezletén ebben a kérdésben nem született egységes álláspont. A vitával kapcsolatban Csőke Andrea fejtette ki álláspontját, amelyet idézek:¹¹

„Nem született egyetértés rögtön az 1. pontban, bár a vita inkább elméleti, a kialakult gyakorlat szerint az elsőfokú bíróságok általában kimondják, hogy főeljárást vagy területi eljárást indítanak.

⁹ Siposné Herédi Erika: *Az európai fizetéseképtelenségi eljárás megindítása*. PhD-értekezés. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2007. 30.

¹⁰ Siposné Herédi (2007): i. m. 30.

¹¹ Csőke Andrea: Kialakulóban lévő egységes gyakorlat a csődtörvény alkalmazása kapcsán. *Céghírnök*, (2007a), 7.

1) Állítás: *A 2004. május 1-jét követően benyújtott kérelmek alapján indult felszámolási eljárások főeljárások vagy területi eljárások, ezt a minősítést a bíróságnak a felszámolást elrendelő végzésében és a Céglözlönyben való közzétételben is ki kell mondania.*

Magyarország 2004. május 1-jével az Európai Unió tagjává vált, s ezzel az Európai Unió teljes joganyaga a magyar joganyag része lett, így az Európai Unióban 2002. május 31-én hatályba lépett 1346/2000/EK rendelet is, azaz valamennyi bíróságnak alkalmaznia kell a rendelkezéseit.

A Rendelet 3. cikke szerint az eljárást *főeljárásként* kell megindítani, ha a fő érdekeltségeinek a központja abban a tagállamban van, ahol az eljárást kezdeményezik. Vélelem áll fenn arra vonatkozóan, hogy a fő érdekeltségek központja ott van, ahol a bejegyzett székhelye van, de a vélelem megdönthető. Ha tehát a cég másik államban van bejegyezve, de Magyarországon van a fő érdekeltségeinek központja, és ezt tudja is bizonyítani, akkor a vélelem megdönthető, és a főeljárás megindítható az adóssal szemben Magyarországon akkor is, ha a bejegyzett székhely másik államban van (ezen eljárások vonatkozásában van kizárólagos illetékessége a Fővárosi Bíróságnak).

Ugyanakkor a *megyei bíróságok* is érintettek lehetnek a határokon átnyúló eljárásokban, ha

- a) a Magyarországon bejegyzett gazdálkodó szervezet ellen a főeljárást más tagállamban indították meg, és a magyar bíróság előtt is felszámolási kérelmet nyújtottak be, ilyen esetben a bíróságnak a Cstv. 25. § (2) és (3) bekezdése alapján kell eljárnia,
- b) ha a felszámolás alatt levő adósnak más tagállamban levő hitelezője van, mert ilyen esetben is a Rendeletet kell alkalmazni.

Ha a magyar bejegyzett székhellyel rendelkező adóssal szemben másik tagállamban megindítják a főeljárást, a magyar székhely szerint illetékes megyei bíróság ezt követően már csak *másodlagos területi eljárást* indít meg, de ezt is ki kell mondani.

Az értekezleten a vita azon kérdés körül bontakozott ki, hogy minden esetben ki kell-e mondani azt, hogy főeljárásként indítjuk meg a felszámolási eljárást a Magyarországon bejegyzett gazdálkodó szervezetek elleni eljárásokban, vagy csak akkor, ha van valamilyen nemzetközi kapcsolata az adósnak (tulajdonosa más tagállami, vagy tudjuk, hogy a hitelezője külföldi, vagy hogy egy cégcsoport tagja stb.).

A szövegben is kifejtett eredeti álláspont szerint magyar gazdálkodó szervezetek viszonylatában – az ellenkező bizonyításáig – a magyarországi bejegyzett székhely a fő érdekeltségeinek a központja, tehát a főeljárást Magyarországon kell megindítani. Ezt ki is kell mondani a bírósági határozatban, mert ha egy másik

tagállamban megindítanak ugyanerre a cégre egy főeljárást, és ők kimondják, hogy az a főeljárás, akkor a magyar eljárást át kell alakítani területi eljárássá (még akkor is, ha mi indítottuk előbb az eljárást).

A versengő álláspont szerint vannak »nemzeti« fizetésképtelenségi eljárások, amelyekben semmilyen formában nem merül fel a nemzetközi szál, ilyen esetben nem kell meghatározni a főeljárás vagy területi eljárás tényét a felszámolást elrendelő végzésben, és ezt közzé sem kell tenni.

A magyar bíróságnak a döntése meghatározásakor elsődlegesen

- a) meg kell állapítania, hogy van-e joghatósága (ezt hivatalból kell vizsgálnia);
- b) van-e hatásköre eljárni;
- c) van-e illetékessége eljárni.

Annak meghatározásával, hogy főeljárásként vagy területi eljárásként indítjuk a felszámolást *elvi lehetőséget* biztosítunk arra, hogy amennyiben felmerül egy nemzetközi »szál«, úgy a felek egyértelműen tisztában legyenek azzal, hogy kinek milyen kötelessége és joga van az eljárásban.

A versengő másik álláspont szerint, ha a bíróság nem méri föl teljesen – és a magyar eljárási szabályok miatt nem is tudja felmérni –, hogy az adós fő érdeksegeinek központja hol van, s tévesen főeljárásnak minősíti a Magyarországon megindított felszámolást, abban az esetben elvonja esetleg egy másik tagállam joghatóságát, ahol pedig a fő érdeksegek központja van. Csak abban az esetben lehet kimondani, hogy főeljárásról vagy területi eljárásról van szó, ha nemzetközi »szál« merül fel az ügyben. Nem vitásan annak eljárási szabályai nincsenek kidolgozva, hogy ha a már megindult felszámolás során ilyen »szál« felmerül, akkor mi a teendő.”

Miután a kérdésben a vita idején nem volt felsőbbbírósági döntés, vizsgálni kellett, hogy ebben a kérdésben valamilyen nemzetközi gyakorlat kialakult-e. Az európai fizetésképtelenségi jog irodalmában többször hivatkoznak arra, hogy a Tanács polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK (2000. december 22.) rendeletének alkalmazhatóságával összefüggésben a tagállami vonatkozás általános követelményével szemben hasonló vita alakult ki, s ez a vita nem zárult le. Az Európai Bíróság kifejezetten ebben a kérdésben nem foglalt állást, de a jogirodalom elutasította azt a felfogást, amely a közösségi jogforrások alkalmazhatóságát több tagállamot érintő ügyre akarja korlátozni.¹²

¹² Siposné Herédi (2007): i. m. 31.

Az egyik brit bíróság például az Egyesült Államok Delaware államában alapított és az USA-ban bejegyzett, de az Egyesült Királyságban tevékenykedő cég (BRAC Rent-A-Car International Inc.) felszámolási ügyében alkalmazta az 1346/2000/EK rendeletet annak ellenére, hogy egyéb európai uniós kötődések nem voltak megállapíthatók. A cég székhelye az USA-ban, a fő érdekeltségi központja az Egyesült Királyságban volt. A bíróság ebben az ítéletben azt is kimondta, hogy a minősített külföldi kötődés feltételeinek elfogadása az 1346/2000/EK rendelet kijátszására ösztönözne.¹³

A kérdés megválaszolásánál lényeges volt a 2007. évi LXI. törvénnyel módosított Ctv. 7/B. §-ának rendelkezése is, amely szerint a cégnyilvántartásba bejegyzett cég az Európai Unió más tagállamában is jogosult tevékenysége elsődleges folytatására, illetőleg tevékenysége gyakorlása elsődleges helyét az Európai Unió más tagállamába is áthelyezheti. A cég ez irányú tevékenysége – külön törvény eltérő rendelkezése hiányában – nem igényli a székhelyre vonatkozó cégbejegyzés módosítását. Ez a rendelkezés gyakorlatilag a fő érdekeltségi központ és a székhely elválását törvényesíti. Az 1346/2000/EK rendelet 3. cikk (1) bekezdésének értelmében – ahogy erre Csőke Andrea helyesen hivatkozik – társaság vagy jogi személy esetében az ellenkező bizonyításáig a létesítő okirat szerinti székhelyet kell a fő érdekeltségek központjának tekinteni. Amennyiben a magyar bíróság előtti eljárásban nem merül fel adat arra, hogy a vélelemmel szemben más állam területén található a fő érdekeltségek központja – figyelembe véve az 1979. évi 13. törvényerejű rendelet 62/A. § g) pontjának kizárólagos joghatóságot megállapító rendelkezését is –, nincs akadálya annak, hogy a magyar bíróság akkor is főeljárásként indítsa meg a fizetéseképtelenségi eljárást, ha ezt a hitelező kifejezetten nem kéri. Ez akkor is helyes, ha az ügyek nagy részében nincs jelentősége. Nagyobb gazdálkodó szervezetek felszámolásánál viszont kifejezetten figyelni kell erre a kérdésre. Előreláthatóan a határ mentén működő cégeknél fordulhat elő, hogy bizonyos tevékenységeket a szomszéd országokban folytat (Szlovákia, Románia, Ausztria), ami felvetheti a fő érdekeltségi központ alapján külföldi bíróság döntését.

A magyar fizetéseképtelenségi jog kézikönyve című könyvemben¹⁴ kifejtettem, hogy a legtisztább helyzetet az teremtené, ha a Csődvtv. tételesen kimondaná, hogy a felszámolást elrendelő végzésnek tartalmaznia kell azt, hogy az eljárás fő területi vagy esetleg másodlagos eljárásként indítják meg.¹⁵

¹³ Siposné Herédi (2007): i. m. 36.

¹⁴ Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010.

¹⁵ Csőke Andrea további érveket sorol fel a magyarországi felszámolási eljárások főeljárásként történő megindítása mellett. Csőke Andrea: A határokon átnyúló felszámolási eljárások alapvető kérdései. *Cég hírnök*, (2007b), 12.

További – inkább elméleti – kérdésként merül fel az, hogy melyik ország bíróságának van joghatósága a főeljárás lefolytatására, ha az egyik országban megindított eljárás megindítása közben székhelyét áthelyezi egy másik országba, ami értelemszerűen a fő érdekeltségi központ áthelyezésével is jár. Az úgynevezett Cartesio-ügyben¹⁶ a bíróság kimondta, hogy a közösségi jog jelen állapotában a letelepedés szabadságával nem összeegyeztethetetlen, hogy a tagállam megakadályozza a belső joga szerint létrejött társaságot abban, hogy székhelyét úgy helyezze át másik tagállamba, hogy eközben megtartsa az előbbi tagállam joga szerinti társasági minőségét.¹⁷ Úgy tűnik, Magyarországon a jelenlegi szabályok alapján ezzel a kérdéssel nem kell foglalkozni. Azok a cégek, amelyek külföldi bíróság előtt kívánják a különböző fizetéseképtelenségi eljárásokat megindítani, a fő érdekeltségi központjuk áthelyezésével tehetik ezt meg.¹⁸

A magyar bírói gyakorlatban is felmerültek joghatósági kérdések. A Fővárosi Ítéltábla 11.Fpkf.43.060/2008/6. számú határozatában kifejtette, hogy amennyiben a magyarországi székhellyel rendelkező cég fő érdekeltségeinek központja más uniós tagállamban található, és ebben a másik tagállamban főeljárásként rendelik el az adós felszámolási eljárását, a Magyarországon nem főeljárásként korábban indított felszámolási eljárást meg kell szüntetni, ha az adós nem rendelkezik magyarországi telephellyel.

Az indokolásban a bíróság kifejtette, hogy a Tanács fizetéseképtelenségi eljárásokról szóló 1346/2000/EK rendelet 2. cikk h) pontja értelmében *telephely* bármely olyan működési hely, ahol az adós nem átmeneti jellegű *gazdasági tevékenységet folytat* emberi erőforrással és termékekkel. Ennek a rendeleti feltételnek a bejegyzett székhely is megfelelehet.

E jogszabályi rendelkezések értelmében azonban a fellebbező hitelezőnek azt kellett volna kétséget kizáróan igazolnia, hogy a magyar bíróság 16. számú határozatának meghozatala időpontjában (2006 novemberében) az adós rendelkezett olyan magyarországi *működési hellyel*, ahol még *akkor is* gazdasági tevékenységet folytatott – munkaerővel és termékekkel. Az utóbbi kettős feltétel az adott helyen nem csupán adminisztratív feladatok ellátását jelenti, hanem

¹⁶ C-210/06.

¹⁷ Simonné Gombos Katalin: A Cartesio-ügy eljárási cselekményeiről. *Európai Jog*, 9. (2009), 2. 3–7; Gombos Katalin: Tudósítás az Európai Bíróság előtti Cartesio-ügyről. *Jogtudományi Közlöny*, 64. (2009), 5. 234–240.

¹⁸ A PIN Group-ügyben a luxemburgi, de Németországban is ténykedő cég a fő érdekeltségeinek központját pár hónappal a fizetéseképtelenségi eljárás megindítása előtt helyezte át Németországba, és ott indította meg az eljárást. A Vale Építési Kft. székhelyáthelyezéssel kapcsolatos C-378/10. sz. ügyében a főtanácsnoki indítvány 35. pontja kapcsán hivatkozik az Egyesült Államokban kialakult gyakorlatra, miszerint ennek a kérdésnek a megoldására a határokon átnyúló egyesülés eszközt használják. Csőke Andrea: *A határokon átnyúló fizetéseképtelenségi eljárások*. CompLex Kiadó, elektronikus jegyzet, nyilvánosan nem elérhető, 2012.

annak igazolását, hogy a telephelyen termék-előállítás, feldolgozás, raktározás vagy hasonló termékkel kapcsolatos tevékenység zajlott. Az adóhatóság által benyújtott adóbevallások nem igazolták azt, hogy a magyarországi felszámolási eljárás megszüntetését elrendelő elsőfokú határozat meghozatalakor az adós folytatott volna – a fenti fogalmi meghatározásnak megfelelően egy adott belföldi helyen – *folyamatos gazdasági tevékenységet*.

A másodfokú eljárás során lefolytatott bizonyítási eljárás alapján nem bizonyította, hogy az adós gazdálkodó szervezet rendelkezett volna olyan magyarországi telephellyel, amely az EK rendeletben meghatározott fogalomnak megfelelne. Mindezek alapján az elsőfokú bíróság döntése helytálló, ezért azt a másodfokú bíróság a Pp. 253. § (2) bekezdése, valamint a 259. § alkalmazásával helybenhagyta.

3.2. A joghatóságra vonatkozó hatályos szabályozás

Az előző pontban ismertetett – ma már inkább jogtörténeti jelentőségű vita – alapjai 2017-ben jelentősen megváltoztak. „Az Európai Unió Bizottsága kezdeményezésére az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa a régi 1346/2000/EK rendeletet átdolgozta, s 2015. május 20-án meghozta (2015. június 5-én kihirdette) a – többségében – 2017. június 26-tól alkalmazandó 2015/848 rendeletet a fizetéseképtelenségi eljárásokról (...). Ez azt jelenti, hogy a 2017. június 26-át követően megindított fizetéseképtelenségi eljárások esetén kell az új rendelkezéseket alkalmazni – néhány kivétellel –, az addig megindított eljárásokban azonban még a régi rendelet (1346/2000/EK) szabályai élnek” – írja Csőke Andrea 2015-ben megjelent könyvében.¹⁹

Az EU rendeletre figyelemmel a 2017. évi CXXVI. törvény módosította a Csődtv.-t, illetve a magánjogi törvényerejű rendeletet felváltotta a nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény (továbbiakban: Nmjtvt.). Ezek az új előírások gyökeresen megváltoztatták a helyzetet, és egyértelműbbé tették a jogalkalmazók feladatát.

Jelenleg az Nmjtvt. határozza meg, hogy külföldi elemet tartalmazó magánjogi jogviszonyokban melyik állam jogát kell alkalmazni; milyen szabályok szerint állapítják meg a magyar bíróságok joghatóságukat, és milyen eljárási szabályok

¹⁹ Csőke Andrea teljeskörűen feldolgozta a határokon átnyúló fizetéseképtelenségi eljárásokkal kapcsolatos szabályokat. (Kiemelés az eredeti írásban.) Csőke Andrea: *A határokon átnyúló fizetéseképtelenségi eljárások*. Budapest, HVG–ORAC, 2015. Tanulmányozását a határon átnyúló elemet tartalmazó esetekben elkerülhetetlennek tartom.

alapján járnak el; milyen feltételekkel ismerhetők el és hajthatók végre a külföldi bíróságok által hozott határozatok.²⁰

A csőd- és felszámolási ügyeket érintő témában az Nmjt. 89. § e) pontja kimondja, hogy egyéb joghatósági szabályaira tekintet nélkül magyar bíróság joghatósága *kizárt* a külföldi székhelyű jogi személy vagy jogi személyiség nélküli jogalany (jogi személy) alapításával, megszűnésével kapcsolatos eljárásban, a jogi személy nyilvántartásba vételének alapjául szolgáló szerződés vagy létesítő okirat érvényességével kapcsolatos eljárásban, illetve a jogi személy szervei által hozott határozatok felülvizsgálata iránti eljárásban.

A kizárólagos joghatóság tekintetében hasonló előírást nem találunk a törvényben.

Az EuFizkR. előírásait minden tagállamban kötelező alkalmazni, „felülírják” a belső jogszabályi rendelkezéseket. Márpedig az EU rendelet szerint az a tagállam rendelkezik joghatósággal a fizetéseképtelenségi főeljárás megindítására, amelynek területén az adós fő érdekeltségeinek központja található. Ebből a rendelkezésből következik az, hogy nemcsak a magyarországi székhellyel rendelkező gazdálkodó szervezetek ellen indítható fizetéseképtelenségi eljárás Magyarországon, hanem a külföldi székhelyű vállalkozás ellen is megindítható, ha a fő érdekeltségeinek a központja Magyarországon található.²¹

Az EuFizkR.-ben rögzített joghatósági szabályok nemzetközi joghatóságot hoznak létre, azaz kijelölik azt a tagállamot, amelynek bíróságai fizetéseképtelenségi eljárást indíthatnak. Az adott tagállamon belüli illetékességet a tagállam nemzeti jogszabályai határozzák meg. A bíróságnak, amelyhez a fizetéseképtelenségi eljárás megindítása iránti kérelmet benyújtották, *hivatalból meg kell vizsgálnia*, hogy rendelkezik-e a 3. cikk értelmében – a fő érdekeltségek központja alapján – joghatósággal. A fizetéseképtelenségi eljárás megindításáról szóló határozatában a bíróságnak meg kell határoznia joghatósága alapját, különösen azt, hogy a joghatósága az EuFizkR. 3. cikk (1) vagy a (2) bekezdésén alapul-e.

Az 5. cikk (1) bekezdése értelmében az *adós* vagy *bármely hitelező* nemzetközi joghatósági szempontból bíróság előtt megtámadhatja a fizetéseképtelenségi főeljárás megindítására vonatkozó határozatot. Amennyiben a nemzeti jog lehetővé teszi, a fizetéseképtelenségi főeljárás megindítására vonatkozó határozat a fent említettektől eltérő felek által is, illetve a nemzetközi joghatóság hiányától eltérő okból is megtámadható.

²⁰ Varga (2018): i. m. 2319.

²¹ Csőke Andrea leírja, hogy a Németországban élő magánszemély ellen a német jog alapján indult eljárásban kérték Magyarországon a bejegyzési eljárás lefolytatását, amelyet a bíróság elrendelt. Csőke Andrea: A határokon átnyúló fizetéseképtelenségi eljárások. *Céghírnök*, (2005), 7.

Nálunk a nemzeti jog – a felülvizsgálati lehetőségen túl – nem tartalmaz további megtámadási lehetőséget.

3.3. A fő érdekeltségek központja

Amióta a fő érdekeltségek központja alapozza meg a joghatóságot, jelentős kérdéssé vált ennek vizsgálata. A „fő érdekeltségek központja” (*centre of main interests*, rövidítve: COMI) az a hely, ahol az adós rendszeresen végzi az érdekeltségeinek kezelését, és ez a tény harmadik személy részéről megállapítható. Ez olyan hely, amellyel az adós rendszeresen szoros kapcsolatban van, ahol sokféle kereskedelmi érdekeltsége koncentrálódik, és ahol a vagyontömegének legnagyobb része van. Az érdekeltség lehet kereskedelmi, ipari, szakmai vagy gazdasági. Az elmélet és a gyakorlat a fő érdekeltségi központ megállapítása vonatkozásában a következő szempontokat tartja fontosnak:

- a) az adós vezetése naponta ezen a helyen történik, és ez harmadik személyek számára is látható;
- b) az a hely, amellyel az adós rendszeresen szoros kapcsolatban van;
- c) az a hely, ahol az adós különféle kereskedelmi érdeke koncentrálódik;
- d) az a hely, ahol az adós vagyontömegének nagyobb része található;
- e) az a hely, ahol a fő adminisztratív, stratégiai és vezetési döntéseket meghozzák a pénzügyekkel és a társaság vezetésével kapcsolatban;
- f) az a hely, ahol az adós pénzügyeit szervezik;
- g) az a hely, ahol az adós javainak túlnyomó többségével kapcsolatos szerződések készítették és tárgyalták;
- h) az a hely, ahol az adóst képviselő személyek az adós ügyeit naponta intézik (ha az adós vezetése szakmai és kereskedelmi részre oszlik, a kereskedelmi részt kell ilyen helyként meghatározni);
- i) üzletek és épületek hiányában a COMI helyeként a vezető lakhelyét kell meghatározni;
- j) ha egy személy nem hivatalosan elismert képviselője az adósnak, de ténylegesen ő vezeti a társaságot, és ez harmadik személy felé kideríthető, a COMI helyeként azt kell tekinteni, ahol az adós üzletét naponta vezetik.

Az EuFizkR.-t csak azokra az eljárásokra kell alkalmazni, amelyek esetében az adós fő érdekeltségeinek központja az Európai Unióban található. Kiemelkedő jelentősége miatt több bírósági döntés foglalkozott ezzel a kérdéssel.

Az Interdil Srl.-ügyben²² az Európai Bíróság az alábbiakat emelte ki ítéletében:

- a) az uniós jogba ütközik, ha a nemzeti bíróságot olyan nemzeti eljárásjogi szabály köti, amely alapján magasabb szintű nemzeti bíróság megállapításai rá nézve kötelezőek, és úgy tűnik, hogy a magasabb szintű bíróság megállapításai nem felelnek meg a bíróság által értelmezett uniós jognak;
- b) az adós „fő érdekeltségei központjának” a fizetésképtelenségi eljárásról szóló, 2000. május 29-i 1346/2000/EGK tanácsi rendelet 3. cikkének (1) bekezdésében szereplő fogalmát az uniós jog alapján kell értelmezni;
- c) az adós társaság fő érdekeltségei központjának meghatározása során az 1346/2000 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének második mondatát a következőképpen kell értelmezni:
 - az adós társaság fő érdekeltségei központját a társaság központi ügyintézési helye alapján kell meghatározni, amennyiben azt objektív és harmadik személyek részéről megállapítható körülmények támasztják alá (ha a társaság irányító és ellenőrző szervei a társaság létesítő okirat szerinti székhelyén találhatók, és e társaság tekintetében az ügyvezetési döntéseket harmadik személyek részéről megállapítható módon ezen a helyen hozzák, nem dönthető meg az e rendelkezésben foglalt vélelem; ha a társaság központi ügyintézésének helye nem a társaság létesítő okirat szerinti székhelyén található, az, hogy a társaság vagyoni eszközökkel rendelkezik, és az ezekre vonatkozó pénzügyi tevékenységekkel kapcsolatban szerződéseket kötött a társaság létesítő okirat szerinti székhelyétől eltérő tagállamban, csak azzal a feltétellel tekinthető elegendőnek e vélelem megdöntéséhez, ha az összes releváns körülmény átfogó vizsgálata alapján kijelenthető, hogy harmadik személyek részéről megállapítható módon az említett társaság tényleges irányítási és ellenőrzési központja, valamint érdekeltségei kezelésének központja a másik tagállamban található);
 - ha pedig az adós társaság létesítő okirat szerinti székhelyének áthelyezése a fizetésképtelenségi eljárás megindítása iránti kérelem benyújtása előtt kerül sor, azt kell vélelmezni, hogy a társaság új létesítő okirat szerinti székhelyén van a fő érdekeltségeinek központja.

²² C-396/09.

Az Eurofood IFSC Ltd.-ügyben²³ az Európai Bíróság az alábbiakat állapította meg:

Ha az adós egy leányvállalat, és az anyavállalat és a leányvállalat létesítő okirat szerinti székhelye két különböző tagállamban található, a fizetési képességi eljárásról szóló, 2000. május 29-i 1346/2000/EGK tanácsi rendelet 3. cikke (1) bekezdésének második mondatában megfogalmazott vélelem, amely szerint a leányvállalat fő érdekeltségeinek központja abban a tagállamban van, ahol a létesítő okirata szerinti székhelye található, csak akkor dönthető meg, ha objektív és harmadik személyek által megállapítható tényezők egy attól eltérő tényleges helyzet megállapítását teszik lehetővé, mint amit a létesítő okirat szerinti székhely elhelyezkedése tükröz. Ez a helyzet áll fenn egy olyan társaság esetén, amely nem végez semmiféle tevékenységet azon tagállam területén, ahol a székhelye található. Ugyanakkor, amennyiben egy társaság azon tagállam területén végzi tevékenységét, ahol a székhelye található, azon tény, hogy a gazdasági döntéseit egy másik tagállamban székhellyel rendelkező anyavállalat ellenőrzi, vagy ellenőrizheti, nem elégséges a hivatkozott rendeletben rögzített vélelem megdöntéséhez.

Ezek a döntések nagy segítséget nyújtottak a gyakorlat számára a joghatósági kérdésben történő állásfoglalás során.

3.4. A joghatóság vizsgálata

3.4.1. A Csődtv. rendelkezései

A Csődtv. 2017. október 28-tól hatályos 6/G. § (1) bekezdése előírja, hogy a csőd-eljárás, illetve a felszámolási eljárás megindítása iránti kérelemben vagy a korábban eljáró bíróság által küldött értesítésben meg kell jelölni a magyar bíróság joghatóságát megalapozó körülményeket, és hivatkozni kell arra, hogy az eljárást fizetési képességi főeljárásként, netán területi fizetési képességi eljárásként kezdeményezik-e. A Csődtv. alapján – illetve az EuFizkR. 6. cikkére alapozva – a csődeljáráshoz vagy felszámolási eljáráshoz kapcsolódóan kezdeményezett polgári eljárásokban a keresetlevélben kell megjelölni a magyar bíróság joghatóságát megalapozó körülményeket.

Mint a jogtörténeti előzményekből látható, ez egy olyan új előírás, amely már egyértelműen meghatározza a kérelmet benyújtó fél kötelezettségét. Nem elég azonban hivatkozni a joghatóságot megalapozó tényekre, a kérelemhez, illetve

²³ C-341/04.

keresetlevélhez csatolni kell azokat a dokumentumokat is, amelyekből a magyar bíróság joghatósága és annak jogalapja megállapítható.²⁴

Ahogy már említettem, a Csódtv. korábban nem tartalmazott arra vonatkozó rendelkezéseket, hogy a joghatóság megalapozására vonatkozó adatokat be kell jelenteni. Ezt a hiányt pótolja a Csódtv. 6/G. §, amelynek rendelkezéseit inkább a 6. § (1) bekezdésében kellett volna elhelyezni. Az új szabályok szerint egyértelműen meg kell jelölni a kérelemben, hogy a kérelmező a csőd- vagy felszámolási eljárást főeljárásként vagy területi eljárásként kezdeményezi. Ezt akkor is meg kell tenni, ha magyarországi székhellyel rendelkezik az adós, és semmiféle külföldi elem nincs az eljárásban. Tekintettel arra, hogy az EU rendelet értelmében a fizetésképtelenségi eljárást megindító bírósági határozat ellen a joghatóság hiányára hivatkozva is lehet jogorvoslatot benyújtani, a magyarországi eljárásokat (csődeljárás, felszámolási eljárás és a kapcsolódó perek) kezdeményező kérelmekben hivatkozni kell minden olyan adatra, körülményre – és csatolni is kell az ezzel összefüggő okiratokat is – annak érdekében, hogy a bíróság a joghatóság kérdésében megalapozottan tudjon dönteni.

A bíróság a csődeljárás, illetve a felszámolási eljárás iránti kérelmet elutasítja, illetve a már megindított eljárást hivatalból megszünteti, ha az fizetésképtelenségi főeljárás megindítására irányul, de az adós ellen az Európai Unió más tagállamában fizetésképtelenségi főeljárás már megindult és folyamatban van, és a kérelmet benyújtó fél a bíróság tájékoztatását követően sem kéri a területi másodlagos fizetésképtelenségi eljárás megindítását.²⁵

Ha az eljárás kezdeményezésekor kiderül, hogy az eljárásra nincs magyar bíróságnak joghatósága, akkor az eljárást kezdeményező kérelmet a bíróság elutasítja (itt érdekes módon nem visszautasítja). Ha pedig a magyar joghatóság hiányát megalapozó körülmény később derül ki, az eljárást meg kell szüntetni, kivéve, ha annak területi fizetésképtelenségi eljárássá történő alakítására van lehetőség.

Ezzel a megoldással már a belső jog rendelkezései alapján is hivatalból állást kell foglalnia a bíróságnak a joghatóság kérdésében. Ezt a feladatot csak úgy tudja ellátni, ha információt tud beszerezni – a felek bejelentésétől függetlenül – a más tagállamban megindított eljárásokról. Ezért írta elő az EuFizkR. 24. cikkelye, hogy létre kell hozni a nemzeti fizetésképtelenségi nyilvántartásokat és azokat össze kell kapcsolni. Az erre vonatkozó előírásokat röviden ismertetem.

²⁴ Csódtv. 6/G. § (2) bekezdés.

²⁵ Csódtv. 6/G. § (3) bekezdés.

3.4.2. Fizetéseképtelenségi nyilvántartások létrehozása

Az EuFizkR. 24. cikkelye írja elő, hogy a tagállamoknak létre kell hozni és fenn kell tartani a területükön egy vagy több olyan nyilvántartást, amelyekben közzéteszik a fizetéseképtelenségi eljárásokkal kapcsolatos információkat (a továbbiakban: fizetéseképtelenségi nyilvántartások). Ezeket az információkat az eljárás megindítását követően a lehető leghamarabb közzé kell tenni, és az adatvédelmi szabályok betartásával a nyilvánosság számára elérhetővé kell tenni. A nyilvántartásnak az alábbiakat kell tartalmazni („kötelező információk”):

- a) a fizetéseképtelenségi eljárás megindításának időpontja;
- b) a fizetéseképtelenségi eljárás megindításáról határozó bíróság és adott esetben az ügy hivatkozási száma;
- c) a megindított fizetéseképtelenségi eljárásnak az A melléklet szerinti típusa, valamint adott esetben a nemzeti joggal összhangban megindított ilyen eljárások megfelelő altípusa;
- d) az eljárás megindítását lehetővé tevő joghatóság az EuFizkR. 3. cikk (1), (2) vagy (4) bekezdésén alapul-e;
- e) amennyiben az adós gazdasági társaság vagy jogi személy, az adós neve, nyilvántartási száma, bejegyzett székhelye, illetve – amennyiben az ettől eltérő – postai címe;
- f) amennyiben az adós – akár önálló üzleti vagy szakmai tevékenységet végző, akár nem végző – magánszemély, az adós neve, adott esetben nyilvántartási száma, postai címe, vagy amennyiben a cím védett, születési helye és ideje;
- g) adott esetben az eljárásban kijelölt fizetéseképtelenségi szakértő neve, postai címe vagy e-mail-címe;
- h) a követelések előterjesztésének határideje, amennyiben van ilyen, illetve a határidő meghatározására szolgáló kritériumokra való utalás;
- i) adott esetben a fizetéseképtelenségi főeljárás befejezésének időpontja;
- j) az a bíróság, amely előtt a fizetéseképtelenségi eljárás megindítására vonatkozó határozat az EuFizkR. 5. cikkel összhangban megtámadható, és adott esetben a megtámadás határideje, illetve a határidő meghatározására szolgáló kritériumokra való utalás.

Az EuFizkR. 25. cikk szabályozza a fizetéseképtelenségi nyilvántartások összekapcsolásával kapcsolatos előírásokat. Eltekintünk a 25. cikk részletes ismertetésétől, a mi szempontunkból az a fontos, hogy a Bizottság végrehajtási jogi aktusok révén a fizetéseképtelenségi nyilvántartások összekapcsolására szolgáló decentralizált rendszert hoz létre. Ennek a rendszernek a fizetéseképtelenségi nyilvántartásokból és az európai e-igazságügyi portálból kell állnia, amelynek

nyilvános központi elektronikus hozzáférési pontként kell szolgálnia a rendszerben tárolt információkhoz. A rendszernek az uniós intézmények valamennyi hivatalos nyelvén keresési szolgáltatást kell biztosítania annak érdekében, hogy elérhetővé váljanak a kötelező információk, valamint a fizetésképtelenségi nyilvántartásokban található mindazon egyéb dokumentumok vagy információk, amelyeket a tagállamok az európai e-igazságügyi portálon keresztül hozzáférhetővé kívánnak tenni.

A fenti előírás megjelent a Csődtv.-ben is. A Csődtv. 6/N. § (1) bekezdése értelmében az EuFizkR. 24. cikke szerint Magyarországon felállítandó tagállami fizetésképtelenségi nyilvántartás a nemzeti adatvagyon körébe tartozó központi nyilvántartás. A fizetésképtelenségi nyilvántartás az EuFizkR. hatálya alá tartozó, 2018. június 26-án és az azt követően Magyarországon megindított fizetésképtelenségi eljárások adatait tartalmazza.

A fizetésképtelenségi nyilvántartás – a 2015/848 EU rendelet 24. cikkében felsorolt adatokon kívül, élve az EuFizkR. adta lehetőséggel – az alábbi adatokat tartalmazza az eljáró bíróságok, illetve belföldi és külföldi fizetésképtelenségi szakértők elektronikus adatszolgáltatása alapján:

- a) az adós vagyonával összefüggő megtámadási keresetek megindítása és befejezése, az eljáró bíróság neve és az ügy száma;
- b) az adós vezetői, volt vezetői, az adós jogi személy tagjai, tulajdonosai ellen a hitelezők érdekeit sértő tevékenységük miatti felelősség megállapítása iránti keresetek megindítása és befejezése, az eljáró bíróság neve és az ügy száma;
- c) ha az eljárást egyszerűsített felszámolásként folytatták le, ennek ténye;
- d) az adós és a vagyonfelügyelő, illetve a felszámoló elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló törvény szerinti elektronikus kapcsolattartásra szolgáló elérhetősége.

A fizetésképtelenségi nyilvántartás az adatokat kereshető formában, a fizetésképtelenségi nyilvántartással összefüggő utolsó bejegyzéstől számított 15 évig őrzi meg, ezt követően még öt évig archivált adatként kell megőrizni, majd haladéktalanul törölni kell.

A Csődtv. előírásainak végrehajtására született a fizetésképtelenségi nyilvántartás létrehozásával kapcsolatos feladatokról szóló 75/2018. (IV. 20.) Korm. rendelet. A Csődtv. módosításával és a kormányrendelet megalkotásával az állam megteremtette annak lehetőségét, hogy akár az érintett felek, akár a bíróság tájékozódjon a más államokban megindított fizetésképtelenségi eljárásokról.

3.5. Az 1215/2012/EU rendelet és a 2015/848/EU rendelet kapcsolata

Az EuFizkR. 6. cikk (1) bekezdése értelmében azon tagállam bíróságai, amelynek területén a 3. cikk szerint a fizetéseképtelenségi eljárást megindították, joghatósággal rendelkeznek az összes olyan keresetre, amelyek *közvetlenül a fizetéseképtelenségi eljárásból származnak*, és azzal szorosan összefüggenek, mint például a megtámadási keresetek. Amennyiben az ilyen kereset összefügg egy ugyanazon alperessel szembeni másik, polgári és kereskedelmi ügyre vonatkozó keresettel, a fizetéseképtelenségi szakértő mindkét keresetet benyújthatja azon tagállam bíróságain, amelynek területén az alperes lakóhelye/székhelye van, vagy több alperessel szembeni kereset esetében azon tagállam bíróságain, amelynek területén bármelyik alperes lakóhelye/székhelye van, feltéve, hogy ezek a bíróságok rendelkeznek joghatósággal a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 1215/2012/EU rendelet (a továbbiakban: Brüsszel Ia. rendelet) értelmében. Ezen szabály alkalmazásában a keresetek akkor tekintendők *összefüggőnek*, ha olyan szoros kapcsolat áll fenn közöttük, hogy az elkülönített eljárásokban hozott, egymásnak ellentmondó határozatok elkerülése érdekében célszerű azokat együttesen tárgyalni és róluk együtt határozni.

Azon tagállam bíróságainak, amelynek területén a fizetéseképtelenségi eljárást megindították, joghatósággal kell rendelkezniük az olyan keresetekre, amelyek közvetlenül a fizetéseképtelenségi eljárásból származnak, és azzal szorosan összefüggenek. Ide kell tartozniuk a más tagállamban lévő alperesek ellen indított *megtámadási kereseteknek*, illetve a fizetéseképtelenségi eljárások során felmerült kötelezettségekkel – például az *eljárási költségek fedezésére szolgáló előlegfizetés – kapcsolatos kereseteknek*.

Ezzel szemben azok a keresetek, amelyek az adós által *az eljárás megindítását megelőzően kötött szerződésből eredő kötelezettségek teljesítésére irányulnak*, nem tekinthetők úgy, hogy azok közvetlenül az eljárásból erednek. Amennyiben egy ilyen kereset egy másik, az általános polgári és kereskedelmi jogon alapuló keresethez kapcsolódik, a fizetéseképtelenségi szakértőnek lehetősége kell hogy legyen arra, hogy mindkét keresetet az alperes lakóhelye szerinti bíróságon nyújtsa be, amennyiben úgy ítéli meg, hogy hatékonyabb ehhez a fórumhoz fordulnia. Ez például abban az esetben fordulhat elő, ha a fizetéseképtelenségi szakértő össze akarja vonni a fizetéseképtelenségre vonatkozó jog alapján a vezető felelősségének megállapítására irányuló keresetét egy társasági jogon vagy kártérítési jogon alapuló keresettel.

A magánszemélyek elleni fizetéseképtelenségi eljárások, a fizetéseképtelen gazdasági társaságok vagy más jogi személyek elleni felszámolási típusú eljárások, a bíróság által jóváhagyott megállapodások, a kényszeregyezségek és a hasonló eljárások, valamint az ilyen eljárásokhoz kapcsolódó peres eljárások nem

tartoznak a polgári és kereskedelmi ügyekben a Brüsszel Ia. rendelet hatálya alá. Ezeknek az eljárásoknak e rendelet hatálya alá kell tartozniuk. Ugyanakkor pusztán az a tény, hogy valamely nemzeti eljárás nem szerepel az EuFizkR. A mellékletében lévő felsorolásban, nem jelenti azt, hogy az eljárás a Brüsszel Ia. rendelet hatálya alá tartozik.

Már az 1346/2000/EK rendelet főszabályként kimondta, hogy a fizetésképtelen vállalkozások vagy más jogi személyek felszámolására, bírósági megállapodásokra, egyezségekre és hasonló eljárásokra vonatkozó fizetésképtelenségi eljárások nem tartoznak a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló 1968. évi brüsszeli egyezmény, majd a helyébe lépett 44/2001/EK rendeletet hatálya alá.²⁶ Más megítélés alá esnek a fizetésképtelenséghez kapcsolódó egyedi eljárások, mint például a megtámadási keresetek vagy a vagyonfelügyelő felelősségével kapcsolatos ügyek. Még a 44/2001/EK rendelet hatálybalépése előtt kialakult joggyakorlat azokat az egyedi eljárásokat zárta ki, amelyek szorosan a csőd és felszámolási eljárás keretén belül maradtak, illetve közvetlenül a fizetésképtelenségi eljárásból származtak.²⁷

4. A felülvizsgálat különös szabályai

A Csődtv. 2017. október 28-tól hatályos 6/Q. §-a rendelkezik arról, hogy a felszámolást elrendelő végzés esetében a felülvizsgálat lehetőségét kizáró általános szabályokkal szemben mégis lehetséges a felülvizsgálat, de csak a joghatósági előírások megsértése miatt. A Csődtv. 6/Q. § (1) bekezdése értelmében a csőd-eljárást, illetve a felszámolást elrendelő jogerős végzés ellen a csődeljárás, illetve a felszámolási eljárás kezdő időpontjától számított 30 napon belül felülvizsgálati kérelmet lehet előterjeszteni arra való hivatkozással, hogy az eljárás elrendelésére a magyar bíróságnak nem volt joghatósága. A határidő elmulasztása esetén igazolásnak nincs helye. A Kúria a felülvizsgálattal megtámadott végzést 30 napon belül bírálja el.

A jogalkotás ezt a rendkívüli – csak a joghatóságot érintő – szabályát az EuFizkR.-hez kapcsolódva helyezte el a törvényben, holott célszerű lett volna ezt a szabályt a Csődtv. 27. §-ához kapcsolni mint kivételes lehetőséget. Tekintettel arra, hogy az EU rendelet értelmében a megindított fizetésképtelenségi eljárást

²⁶ Kengyel–Harsági (2006): i. m. 73.

²⁷ A témában lásd Muzsalyi Róbert: Joghatóság a felszámolási eljáráshoz kapcsolódó perekben. *Magyar Jog*, 63. (2016), 3. 166–171; és Csöndes Mónika: Hol perelhető a vezető tisztségviselő? *Céghírnök*, (2016), 9; Kengyel Miklós – Harsági Viktória: *Európai polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris, 2009. 63.

a joghatóság hiányára hivatkozva is meg lehet támadni, a Csődtv. kiegészült ezzel összefüggésben egy sajátos felülvizsgálati okkal.

A törvény lehetővé teszi, hogy a Kúria elrendelje a csődeljárás, illetve a felszámolási eljárás felfüggesztését.

Ha a Kúria elrendelte a csődeljárás felfüggesztését, egyezségi tárgyalás megtartására nem kerülhet sor. A csődeljárásban elrendelt fizetési haladék hatálya a felfüggesztés időtartama alatt is fennmarad, a Csődtv. 11. §-ában foglaltak a felfüggesztés időtartama alatt is irányadók. A vagyonfelügyelő a felfüggesztés időtartama alatt ellátja a Csődtv. 12–14. §-aiban felsorolt feladatokat, tevékenységével összefüggésben a Csődtv. 15. § (3) bekezdése szerint kifogás benyújtásának és a kifogás elbírálásának is helye van. A kifogást elbíráló végzés ellen fellebbezés nyújtható be, amelyet 15 napon belül kell elbírálni.

Ha a Kúria elrendelte a felszámolási eljárás felfüggesztését, a felszámolás elrendelésének jogi hatálya fennmarad, a Csődtv. 34–35. §-aiban foglaltakat is alkalmazni kell. A felszámoló a felfüggesztés időtartama alatt is ellátja az adós vagyonának az adós vezetőjétől történő átvételével, a felszámolási nyitó mérleg készítésével, valamint a hitelezői igények nyilvántartásba vételével összefüggő feladatokat. A felfüggesztés időtartama alatt a felszámoló az adós vagyont nem adhatja bérbe, nem értékesítheti, ide nem értve a gyorsan romló vagy az olyan ingóságot, amelynél az értékesítés késedelme jelentős értékvesztéssel járna. Az értékesítésből származó bevételt a felszámoló elkülönítetten kezeli, azt a felszámolási költségekre sem használhatja fel.

Ez a felfüggesztés – hasonlóan a Csődtv. 6/A. §-ában a jogi személy elleni büntetőeljáráshoz kapcsolódó felfüggesztéshez – nagyon speciális szabály, csak a nevében azonos a Pp.-ben szabályozott felfüggesztéssel. Ezt a helyzetet jól mutatja az, hogy a Csődtv. 6/Q. §-a értelmében a már elrendelt csődeljárás, illetve felszámolási eljárás joghatálya a felfüggesztés időtartama alatt is fennmarad, de a vagyonfelügyelő csak olyan feladatokat láthat el és olyan intézkedéseket hozhat, amelyek nem ellentétesek a felfüggesztés céljával. A Kúria ugyanis dönthet úgy, hogy a magyar bíróságnak nincs joghatósága az eljárás megindítására.

5. Összegezés

Ebben a kis tanulmányban megkíséreltem felvázolni – a teljesség igénye nélkül – azt, hogy miként alakultak a fizetéseképtelenségi jog területén a joghatósági előírások az unióba történt 2004. évi belépésünk óta. A 2017. évi módosítások előtti előírások és viták ma már inkább jogtörténeti jelentőségűek, de ismertetésük nélkül nem érthetők a 2017. évi változások. A most hatályos magyar nemzeti

szabályok az uniós előírásokon alapulnak, ezért egy új csődtörvény megalkotása esetén sem mellőzhetők.

Felhasznált irodalom

- Csőke Andrea: A határokon átnyúló fizetésképtelenségi eljárások. *Cég hírnök*, (2005), 7.
- Csőke Andrea: *A határokon átnyúló fizetésképtelenségi eljárások*. Budapest, HVG–ORAC, 2006.
- Csőke Andrea: Kialakulóban lévő egységes gyakorlat a csődtörvény alkalmazása kapcsán. *Cég hírnök*, (2007a), 7.
- Csőke Andrea: A határokon átnyúló felszámolási eljárások alapvető kérdései. *Cég hírnök*, (2007b), 12.
- Csőke Andrea: *A határokon átnyúló fizetésképtelenségi eljárások*. CompLex Kiadó, elektronikus jegyzet (nyilvánosan nem elérhető), 2012.
- Csőke Andrea: *A határokon átnyúló fizetésképtelenségi eljárások*. Budapest, HVG–ORAC, 2015.
- Csőndes Mónika: Hol perelhető a vezető tisztségviselő? *Cég hírnök*, (2016), 9.
- Gombos Katalin: Tudósítás az Európai Bíróság előtti Cartesio-ügyről. *Jogtudományi Közöny*, 64. (2009), 5. 234–240.
- Gombos Katalin: *A jog érvényesülésének térsége – Az Európai Unió nemzetközi magánjogi szabályainak XXI. századi kihívásai*. Budapest, Wolters Kluwer, 2020.
- Kengyel Miklós – Harsági Viktória: *Európai polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris, 2006.
- Kengyel Miklós – Harsági Viktória: *Európai polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris, 2009.
- Muzsalyi Róbert: Joghatóság a felszámolási eljáráshoz kapcsolódó perekben. *Magyar Jog*, 63. (2016), 3. 166–171.
- Simonné Gombos Katalin: A Cartesio-ügy eljárási cselekményeiről. *Európai Jog*, 9. (2009), 2. 3–7.
- Siposné Herédi Erika: *Az európai fizetésképtelenségi eljárás megindítása*. PhD-értekezés. Pécs, PTE ÁJK, 2007.
- Varga István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja I–III*. Budapest, HVG–ORAC, 2018.